

הדים ובני הדים

(כעקבות הספרות העתית)

ולפי התגובות של עתונאים שהשתתפו בו. אין מי שיכפור בערכו של דיון מקיף בבעיות איש-הרוח היהודי בכל מקום שהוא, מעמדו בעולם וזיקתו ליהדות, אולם מפוקפקת היא הבחירה של מארגני „דור-השיח“, שהביאו סופרים שלכתחילה יודעים הם בורותם, וא-פילו בהתנכרותם ליהדות, כפיליפ רוט למי של. אף מן הצד הישראלי, נעדר מקומו של הסופר הוותיק ולא ניתנה רשות-הדיבור לנציגי חוגים, שיחסם לבעיות הרוח של ישראל אפשר והיה משנה מהלך הדיון ופותח לו אפיקי-מחשבה חדשים.

המכנה המשותף

שלמה שבא (דבר, כ"ט סיוון), קורא לדיון „דור-שיח של קרובים-רחוקים“, ואם כי „היה מהנה לעתים ומבריק“, מונה העיתונאי את חסרונותיו בדברים אלה:

„...עצם אירגון המפעל נראה לי מוזר: זהו כינוס שאירגן הקונגרס היהודי האמריקאי, אשר הזמין את הישראלים שניראו בעיניו. לפעמים נדמה היה שאין כוונת הכינוס כמטרה המוצהרת: חילופי דברים נוקבים בין נציגיהן של שתי עדות יהודיות, אלא שזוהי „הצגה“ למען תיירים יהודים אמריקאיים.“

חמורה יותר היא הביקורת שעתונאי זה מותח על המארגנים, ש„הקונגרס לא חיפש לו שותף בר-משקל בין מוסדות התרבות בארץ“. הם, המארגנים, לא פנו לאגודות הסופרים ולא למוסד תרבותי אחר בעניין זה (לפי גרסה אחרת, הוזמן המשורר הידוע ש. שלום לדבר ב„דור-השיח“, אלא שהודיעו לו שלרשותו רק עשרה רגעים וסירב לבוא). עמוס אילן מסכם את „דור-שיח“ ב„הארץ“ (א' תמוז, תשכ"ג) במשפט „לצעירים אין בעייה יהודית“, כנגד שני הצדדים הדברים אמורים. מסקנתו היא, שאם שוקלים את הרצאותיהם של ה"ה שמיר, מגד ומלכין מישראל ושל ה"ה רות(ט) ופידלר מארצות-הברית... מוכרחים להסיק שסופרים צעירים אלה, המושרשים ומצליחים בארצותיהם,

בשולי „דור-השיח“ הירושלמי

„דור-השיח“ השני שנתקיים בירושלים וש-נערך על-ידי הקונגרס היהודי העולמי, הש-איר אחריו טעם בוסר והרגשה קהה. השתתפו בו נציגי „המשמרת הצעירה“ של סופרים יהודים באמריקה — פיליפ רוט, לסלי פידלר ודוד בורוף, וכן גם מטובי העתונאים והמ-סאים, חוקר החברה והתרבות, מאכס לרנר. לכאורה, היה זימון של סופרים יהודים מוכשרים ומחוננים באמריקה עם חבריהם במדינת ישראל צריך היה להבהיר ולגלות את זיהותם היהודית של אנשי רוח מישראל באמריקה ואת דרכם ביצירה כבני מי-עוט לאומי, שניבלעו בתוך תרבות הרוב. מסתבר מה שהיה ברור, גלוי וידוע קודם לכן, אם מתוך הסימפוזיון שקיים הירחון „קומנטארי“ לפני כשנתיים, ואם מתוך עצם יצירותיהם של הסופרים שהשתתפו ב„דור-שיח“, שמגעם עם היהדות הוא רופף, ידיע-תם את ערכיה קלושה ביותר וזיקתם לה-הווייה הישראלית היא מטושטשת ומעורפלת.

וביותר — העיקר חסר מן הספר — ההכ-רה של שיתוף גורל עם העם שנולדו על ברכיו. למעשה, אין היהדות מטרידה אותם ואינם מרגישים אחריות כלפיה, כלפי קיומה, טיפוחה ותקנתה. לכל היותר אין הם ר-אים את היהדות כ„משא“, שיש להיפטר ממנו כדי להיות שווה בין גויים, כבימים הרא-שונים ל„אמנציפאציה“ ואין כאן גם בריחה, או השתמטות מן היהדות, והתבוללות לתי-אבון. סופרים אלה רואים את השתייכותם לתורה ולתרבות של הרוב כחיוון טבעי. הקרקע שממנה צמחו לא היפרתה את הור-יתם היהודית ולא היקנתה להם קנה-מידה היסטורי כדי למוד בו את מקומם בעולם כיהודים וכבני-עם שגורל מיוחד לו בין עמי העולם.

עדיין לא הגיעו הנאומים שהושמעו ב„דור-השיח“ במילואם, מלבד הרצאותיהם של לסלי פידלר ואהרן מגד, ואין לנו לדון עליו אלא על פי הקטעים שהופיעו בעתונות

רי, אלא גם היסטוריה יהודית... כשאי כותב „אש“, הרי יש במלה זו, גם מבלי שהדבר מודע לו, מאש הקרבן, מאש עשרה הרוגי מלכות, מאש המוקד של ימי הבינים ומאש המדורות של הפלמ"ח... יש לה (לש-פה) „קבלה“ משלה, מיסטריון משלה, רמזים משלה, ואלה שונים בעברית מבכל שפה אחרת.

וקובעה, מובן מאליו, הארץ, המכורה העברית: „אני סבור שהחום, החמסין... הגוף הקדום, העתיקות — כל אלה משפיעים על צורת כתיבתי... וללא ספק — על התכנים: על הנושאים, החומר הריאלי ומבחר הדמויות... דמויות אלה מקפלות בתוכן את עברן... את ההווה שלהן, במובן הרחב — שיש בו מתולדות הארץ הזאת“...

„כיצד אני יהודי“? — שואל מגד, והוא משיב: „קודם-כל בכך שההיסטוריה והתרבות היהודית, לרבות הדת היהודית, מכל הדור רות ובכל הארצות — הם חלק מתודעתו האישית... שנית בכך שאני חש שותפות-גורל עם יהודים בכל הארצות: כל מה שקורה להם, איכשהו שייך לי, מעניין אותי, מעסיק אותי, מכאיב לי או משמח אותי... ושלישית — אני חי בהרגשה שלא רק הווה, אלא גם העתיד — משותף לי, כיהודי החי בישראל, וליהודים החיים בארצות אחרות. ייתכן שיחד ניפול ויחד נקום“...

מגד אינו בא בתביעות יהודיות אל סופרי יהודים בארצות אחרות, ואינו מאמין שלספרות של יהודים ישנה שליחות מיוחדת. עובדת היותו יהודי-ישראלי איננה לגיבו „עניין של תודעה“, או של בעייה, אלא של חיים כהווייתם“.

ודאי שמגד צימצם במושגים של „גורל“ ו„הווייה“. גורל זה שפקד על הדורות האחרונים את הגדול שבאסונות ואת המופלא שבחזיונות — השואה ותקומת מדינת ישראל — אינו כופה את מרותו על האדם היושב בציון בלבד אלא על כל אדם מיש-ראל באשר הוא שם.

ועל „מלים ומושגים“ ש„בדרשיח“ — עוד יבוא עליהם הדיון.

ח. ל.

מסמלים למעשה שני קצוות של התבוללות, המגיעים בכל זאת למכנה משותף ביחס ליהדותם, אין זה אלא פרדוקס יהודי חוש, שבהתנכרותם לערכים המסורתיים של היהדות, הם חוזרים ונפגשים על בסיס אחד ומאשרים מחדש את שותפתם הגורלית. המבקור הספרותי החיפאי, מר יעקב מלכין אמר, שהצברים, שניתקו עצמם בעבר מן היהדות, מנסים עתה לשוב אליה“.

עם כל הדמיון בין שני הצדדים, הרי רב גם ההבדל ביניהם, והוא מתגלה גם בעצם דברי מלכין, שהגיב על הודעתו של פידלר שהדור היהודי הצעיר באמריקה יוצא את היהדות, והעיר: „אם, כפי שאומר מר לסלי פידלר, הסופרים היהודיים בארצות-הברית יוצאים את היהדות בעוד שאנו הישראלים חוזרים אליה — ייתכן שניפגש ליד השער-רים“...

„הסופר כיהודי“ — דבריו של אהרן מגד

ההבדל הוא, מובן מאליו עמוק ורבי-משמעות יותר. הסופר העברי במדינת ישראל, ואף זה שהערכתו את העבר היא שונה מן ההערכה המסורתית, הוא אינו רק בן-הדור, אלא גם בן-הדורות. המשמעות המתחייבת מניקה זו אל העבר הגדיר אהרן מגד, מטובי המספרים העברים בימינו, בהרצאתו „הסופר כיהודי“, ואלה דבריו למקוטעים:

„הנני סופר יהודי, קודם כל מפני שהנני סופר עברי — כלומר, משום שאני כותב עברית. עובדה זו היא גורם מכריע — בין שהדבר מודע לו בין שאינו מודע לו — בדרך כתיבתי. כמה פנים לדבר. ראשית, אני מצטרף עליידי כך כחוליה לשרשרת ארוכה מאוד של ספרות שנכתבה עברית, מימי התנ"ך, האגדה והמדרש, דרך ספרות ימי הביניים ועד זו שנכתבה בתקופה החדשה. לספרות זו יש השפעה גדולה עלי, כי למדתי אותה, אני קורא אותה, אני חושב ומדבר בכלים שהוריש לי. אני מושפע ממנה יותר מאשר כל בן אחר מושפע מספרותו... כל מלה — יש לה מישקעים של אסוציאציות עתיקות מאד ופחות עתירות — שספגו לתוכם לא רק מיתוס עב-